Polis Müdahalesi, Güç Kullanımı ve Etik Sorumluluk Bağlamında Müzakerecilik

Demokratik Polislik ve Müzakere | Yazı 2

Yazar: SRL Araştırma Ekibi

Security Studies and Rule of Law Association (SRL Swiss)

Security Studies and Rule of Law Association (SRL Swiss), İsviçre Medeni Kanunu'nun 60-79. maddeleri uyarınca kurulmuş, Cenevre merkezli, kâr amacı gütmeyen ve siyasi nitelik taşımayan bir sivil toplum kuruluşudur. Dernek; insan haklarının korunması, hukukun üstünlüğü ilkelerinin güçlendirilmesi ve güvenlik politikalarının temel haklarla uyumunun değerlendirilmesi alanlarında faaliyet göstermektedir.

Ekim 2026

Security Studies and Rule of Law Association, 15 rue des Savoises, 1205 Genève, Switzerland

Web sitesi: www.srlswiss.com • E-posta: info@srlswiss.com

Polis Etiği ve Demokratik Meşruiyet

Polis etiği, kolluk kuvvetlerinin yalnızca hukuka uygun davranmasını değil, aynı zamanda demokratik değerlerle uyumlu bir tutum sergilemesini de gerektirir. Toplumsal olaylar bağlamında etik sorun, en çok güç kullanımı meselesinde görünür hâle gelmektedir. Güç kullanımı, hukuken meşru olsa dahi etik açıdan değerlendirmeye tabidir. Bu noktada müzakerecilik, polisin etik sorumluluğunu somutlaştıran bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Toplumsal olaylar, özellikle barışçıl toplantı ve gösteriler, modern demokratik toplumlarda siyasal katılımın, ifade özgürlüğünün ve kolektif taleplerin kamusal alandaki en görünür biçimlerinden biridir. Bu olaylara kolluk kuvvetlerinin yaklaşımı, yalnızca kamu düzeninin sağlanması meselesi değil; aynı zamanda devletin demokrasi, hukuk devleti ve insan haklarıyla kurduğu ilişkinin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, toplumsal olaylarda müzakerecilik yaklaşımı ile polis etiği arasındaki ilişki, çağdaş polislik tartışmalarının önemli konularından biridir.

Güç kullanımını ve bastırmayı önceleyen kamu düzeni anlayışı, toplumsal olayları öncelikle potansiyel bir güvenlik tehdidi olarak ele alır. Böyle bir yaklaşım, hak ihlalleri, toplumsal kutuplaşma ve meşruiyet kaybı riski taşır. Müzakere, diyalog ve gerilimi azaltmaya dayalı polislik modelleri ise kamu düzeninin korunmasını, temel hakların kullanılmasını kolaylaştırma sorumluluğuyla birlikte ele alır.

Polis etiği; güç kullanımında ölçülülük, tarafsızlık, insan onuruna saygı ve demokratik değerlere bağlılık gibi ilkeleri içerir. Toplumsal olaylarda bu ilkeler, kamu düzenini sağlama görevi ile temel hakların korunmasının birlikte nasıl gerçekleştirileceği sorusunda sınanır. Avrupa Polis Etiği Kodu da polisin görevleri arasında temel hakların korunmasını sayar; güç kullanımını sıkı gereklilik ve orantılılık koşullarına bağlar. [1]

Güç Kullanımı ve Müzakerenin Önleyici Rolü

Uluslararası insan hakları standartları, kolluğun mümkün olduğu ölçüde güç kullanmadan önce şiddet içermeyen yöntemlere başvurmasını gerektirir. Güç kullanımı ancak diğer araçların etkisiz kalması veya amaçlanan sonucu sağlama ihtimalinin bulunmaması hâlinde gündeme gelebilir; her durumda gereklilik ve orantılılık sınırları içinde kalmalıdır. Bu nedenle “son çare” ilkesi, müdahalenin yalnızca zamanını değil, niteliğini ve yoğunluğunu da ilgilendirir. [2]

Ölümcül güç bakımından sınır daha da sıkıdır. Kasten öldürücü ateşli silah kullanımı, ancak yaşamı korumak için kesinlikle kaçınılmaz olduğunda söz konusu olabilir. Ateşli silah kullanımı, sırf bir toplantıyı dağıtma amacıyla meşrulaştırılamaz. [2, 3]

Müzakereci yaklaşımlar, bu ilkelerin pratikte hayata geçirilmesini kolaylaştırabilir. Diyalog ve iletişim, yanlış anlamaların giderilmesine, gerilimin azaltılmasına ve güç kullanımına duyulan ihtiyacın önlenmesine katkı sağlayan mekanizmalardır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, toplantı öncesinde ve sırasında iletişim ve diyalog kanallarının kurulmasını bu amaçlarla desteklemektedir. [3, para. 75]

Müzakerecilik, polisin düzen sağlama görevinin yanında, hakların kullanılmasını kolaylaştıran kamu görevlisi niteliğini de görünür kılmaktadır. Bu yaklaşım, etik polisliğin temel unsurlarından olan tarafsızlık ve ölçülülük ilkeleriyle doğrudan ilişkilidir.

Diyaloğun Etik Koşulları ve Toplumsal Güven

Diyaloğun etik değeri, yalnızca tarafların konuşmasından kaynaklanmaz. İletişimin samimi yürütülmesi, verilen bilgilerin doğru olması, katılımcıların ayrım gözetilmeksizin dinlenmesi ve yerine getirilemeyecek vaatlerden kaçınılması gerekir. Müzakere, barışçıl toplantı hakkından vazgeçirmenin aracı hâline gelmemelidir. Nitekim İnsan Hakları Komitesi, düzenleyici ve katılımcıların diyaloga katılmaya zorlanamayacağını belirtmektedir. [3, para. 75]

İsveç diyalog polisinin kurumsal açıklaması, bu yaklaşımın karşılıklı saygı ve güvene dayandığını; temel hakların korunmasını ve çatışmanın önlenmesini hedeflediğini göstermektedir. Bu örnek, diyaloğun demokratik polislik içindeki yerini somutlaştırır; ancak her uygulamanın aynı sonucu vereceği anlamına gelmez. [4]

Bu çerçevede müzakereci polislik;

- Polis ile toplum arasında güvenin güçlenmesine,
- Müdahalelerin gerekçelerinin anlaşılmasına ve meşruiyet algısının desteklenmesine,
- Gerilimin ve şiddet riskinin azaltılmasına katkı sağlayabilir.

Bu katkıların kalıcı olması, iletişimin müdahale pratiğiyle tutarlı olmasına bağlıdır. Etik sorumluluk, diyalog sona erdiğinde ortadan kalkmaz. Müdahale kararlarının gerekçelendirilmesi, güç kullanımının denetlenebilmesi ve etkili şikâyet mekanizmaları da bu sorumluluğun parçasıdır. Avrupa Polis Etiği Kodu, polisin topluma karşı hesap verebilirliğini ve etkili dış denetimi açıkça vurgular. [1, para. 59–61]

Sonuç

Toplumsal olaylarda müzakerecilik ve polis etiği birbirinden ayrı düşünülebilecek kavramlar değildir. Müzakere, etik polisliğin pratikteki en somut karşılıklarından biridir. Güç kullanımını merkeze alan yaklaşımlar kısa vadede düzen sağlıyor gibi görünse de, uzun vadede meşruiyet kaybı ve toplumsal gerilim yaratma riski taşır. Buna karşılık müzakereci modeller, kamu düzeni ile temel haklar arasında daha dengeli, sürdürülebilir ve demokratik bir ilişki kurulmasına katkı sağlayabilir.

Bu nedenle müzakerecilik, yalnızca belirli ülkelerin ya da dönemlerin tercihi olarak değil; demokratik polisliğin vazgeçilmez bir unsuru olarak değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

[1] Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi. Avrupa Polis Etiği Kodu, Rec(2001)10, 19 Eylül 2001; özellikle paragraflar 1, 37, 40 ve 59–61.

https://rm.coe.int/the-european-code-of-police-ethics-pdf/1680b003e0

[2] Birleşmiş Milletler. Kolluk Görevlilerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Temel İlkeler, 1990; ilkeler 4, 5, 9 ve 14. Ayrıca bkz. ICRC, The Use of Force in Law Enforcement Operations, güç kullanımına ilişkin açıklayıcı not.

https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-use-force-and-firearms-law-enforcement

https://www.icrc.org/sites/default/files/document/file_list/the_use_of_force_in_law_enforcement_operations.pdf

[3] Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi. Genel Yorum No. 37, Barışçıl Toplantı Hakkı, CCPR/C/GC/37, 2020; özellikle paragraflar 75 ve 88.

https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-37-article-21-right-peaceful

[4] İsveç Polisi. Dialogpolisen, kurumsal açıklama. Erişim: 13 Ekim 2026.

https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/dialogpolisen/